

Brocki, Zygmunt

Oceanografia - nauka młoda

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 13/2, 482-483

1968

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

okresu, gdy wyjechała do Paryża, aby pracować i uczyć się u boku wielkiej uczoney, prof. Dorabialska wspomina atmosferę serdecznej współpracy i koleżeństwa panującą w Instytucie, gdzie „terminowało” wielu młodych naukowców z różnych krajów. Zwraca też uwagę na skromne warunki, w jakich funkcjonował Instytut. Prof. Dorabialska przedstawiła wielką uczoną jako osobę bez reszty oddaną swojej pracy i niezwykle skromną.

H. H.-R.

CZY KOPERNIK BYŁ W KWIDZYNIE?

Pod takim tytułem ukazał się w nrze 287/1967 „Głosu Wybrzeża” artykuł Alfonsa Lemańskiego. W niektórych miastach Powiśla przechowała się tradycja pobytu Kopernika, m.in. żywa jest jego pamięć w Kwidzynie, gdzie do dzisiaj krąży lokalna legenda o nim jako twórcy wodociągu. Autor artykułu pisze, że najpierw „musimy wnieść zastrzeżenia kontrolne odnośnie [do] znaczenia tradycji ustnej jako źródła wiedzy o przeszłości” (w związku z tym cytuje opublikowany w 1960 r. w „Problemach” artykuł B. Orłowskiego, obalający mit o Koperniku budowniczym wodociągów). Mimo to na pytanie zawarte w tytule artykułu autor odpowiada: był „na pewno i to wielokrotnie!”, choć opiera się, poza tradycją ustną, tylko na tym, że przez Kwidzyn „prowadził szlak przelotowy z Fromborka do Grudziądza. Podróźni zdążający na zjazdy stanów Prus Królewskich zatrzymywali się w słynnym zajęździe kwidzyńskim dla spożycia posiłku”. Fakt ten nie może być jednak dowodem pobytu Kopernika w Kwidzynie. W następnym zdaniu zresztą sam autor pisze: „Wymienia się przede wszystkim dwie daty przypuszczalnego [podkr. Z. Br.] pobytu Kopernika w Kwidzynie”: 1521 i 1522 r., kiedy to Kopernik był w Grudziądzu.

Zwróćmy uwagę, że Wojciech Hejnosz w pracy *Mikołaj Kopernik jako prawnik*, ogłoszonym w *Księździe pamiątkowej 75-lecia Towarzystwa Naukowego w Toruniu* (Toruń 1952, ss. 145—162), pisze o podróźach Kopernika, przy boku Waczenrodego, na sejmiki w Malborku i Elblągu w 1504 r. i o tym, że w połowie maja owego roku Kopernik był prawdopodobnie w Gdańsku (s. 155). W 1521 r. Kopernik opracował skargę kapituły warmińskiej na Zakon Krzyżacki. W. Hejnosz pisze, że jest „możliwe, że skargę tę zawióźł sam Kopernik na sejmik grudziądzki, gdzie miała być rozpatrywana” (s. 156).

Wróćmy do artykułu A. Lemańskiego. Pisze on, że niektórzy miłośnicy Kwidzyna, opierając się na dziełach L. A. Birkenmajera, wyjaśniają, iż Kopernik podarował zdrową wodę Kwidzynowi „dla upamiętnienia najsłynniejszego kwidzynianina, doktora Mikołaja Wodki Polonusa!” Autor artykułu zapatruje się na to krytycznie.

Wreszcie pisze, że niezależnie od tego jak „przedstawia się sprawa prawdziwości tradycji, Kwidzyn stanowi ważne ogniwo na szlaku kopernikańskim”. W związku z tym miasto przygotowuje się do mających nastąpić w 1973 r. uroczystości 500-lecia urodzin naszego genialnego uczonego.

Zygmunt Brocki

OCEANOGRAFIA — NAUKA MŁODA

W nrze 46/1967 szczecińskiego tygodnika „Siódmy Głos Tygodnia” Józef Borowik, jeden z pionierów badań oceanograficznych w Polsce, ogłosił artykuł, w którym przedstawił kilka przełomowych dat w historii oceanografii. Pierwszym, który do badania mórz podszedł od nowej strony, mianowicie od strony poznawania zjawisk i procesów fizycznych, był amerykański uczoney Matthew Fontaine Maury (1806—1873), autor pierwszej monografii oceanograficznej *The Physical Geography*

of the Sea, wydanej w 1855 r.¹ W artykule jest też mowa o wkładzie nauki polskiej do oceanografii światowej. W okresie międzywojennym był nim m. in. udział w pracach Międzynarodowej Rady Badań Morza w Kopenhadze.

Z. Br.

SŁOWNIK BIOGRAFICZNY WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I SPORTU

Redakcja kwartalnika „Wychowanie Fizyczne i Sport” w 1967 r. rozpoczęła na jego łamach systematyczną publikację *Słownika biograficznego wychowania fizycznego i sportu*.

Prace nad *Słownikiem* prowadzone są od kilku lat w Zakładzie Pedagogiki i Historii Kultury Fizycznej Instytutu Naukowego Kultury Fizycznej pod kierunkiem prof. Ryszarda Wroczyńskiego w formie sporządzania i stałego uzupełniania centralnej kartoteki haseł osobowych oraz opracowywania poszczególnych biografii. W przyszłości przewiduje się opublikowanie *Słownika* jako samodzielnego wydawnictwa.

Słownik ma zawierać biografie osób zasłużonych dla rozwoju kultury fizycznej w Polsce: teoretyków, twórców nowych kierunków wychowania fizycznego i sportu, inicjatorów i kierowników instytucji, organizacji i towarzystw wychowania fizycznego i sportu, lekarzy-higienistów, wybitnych nauczycieli wychowania fizycznego i trenerów, działaczy i organizatorów ruchu sportowego oraz najwybitniejszych zawodników wszystkich dyscyplin sportu.

Wśród historyków nauki *Słownik* zainteresuje oczywiście głównie, i jako autorów, i jako czytelników, historyków pedagogiki, biologii i medycyny. W pierwszych zeszytach kwartalnika z 1967 r. *Słownik* zamieścił m. in. biografie: anatoma i chirurga, teoretyka i dydaktyka wychowania fizycznego Ludwika Bierkowskiego (1801—1860), pediatry Stanisława Markiewicza (1839—1911), Jędrzeja Śniadeckiego. Oczekiwać należy biografii np. najwcześniejszego znanego polskiego teoretyka tego wychowania, pedagoga Konrada z Łulkowa (ok. 1395—?), którego poglądy przedstawiła Z. Wardęska w nrze 2/1967 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”.

W Polsce do tej pory nie było specjalistycznego leksykonu tego typu w zakresie kultury fizycznej. Nie było go również zagranicą. Zagraniczne wydawnictwa typu leksykonów i encyklopedii (np. francuskie, niemieckie, czeskie, węgierskie, radzieckie) przypominają raczej słowniki terminologiczne lub też zawierają hasła dotyczące różnych zagadnień wychowania fizycznego i sportu, wśród których hasła osobowe, a tym bardziej historycznonaukowe, są niemal nieznanne.

Omawiany *Słownik* jest publikowany systemem holenderskim. Wobec stałego zapotrzebowania na biografie, potrzebne zwłaszcza przy pracach historycznych, inicjatywa szybszego ogłaszania zebranych materiałów w formie dodatku do zeszytów czasopisma zasługuje na uznanie i naśladowanie. Szkoda tylko, że *Słownik* drukowany w kwartalniku „Wychowanie Fizyczne i Sport” nie stanowi oddzielnej wkładki, odrębnie paginowanej, co umożliwiłoby składanie go i ułatwiłoby posługiwanie się nim jako słownikiem prowizorycznym.

Teresa Ostrowska

50 LAT TECHNIKI RADZIECKIEJ

50-ta rocznica Rewolucji Październikowej stała się okazją do opublikowania w czasopiśmie technicznych wielu artykułów poświęconych technice radzieckiej.

¹ J. Staszewskiego *Historia nauki o Ziemi w zarysie*, Warszawa 1966, w podrozdziale *Maury, twórca oceanografii*, s. 297, podaje datę 1850 r. Jest to zapewne błąd druku. Tamże błędnie wydrukowano: Fontain, zamiast Fontaine. Ponadto por. notatkę o reedycji tego dzieła Maury'ego w „Kwartalniku”, nr 1/1968, s. 189.